



AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

YILDIRIM v. TÜRKİYE

KARARIN KISA ÖZETİ

İnternete erişime ilişkin yasaklamalara sınırlama getiren ve muhtemel bir kötüye kullanma durumuna karşı hukuki kontrol güvencesi sunan katı bir yasal çerçevede alınmayan internete erişimin kısıtlanmasına ilişkin tedbir kararları, ifade özgürlüğünün ihlaline neden olmuştur.

Daire'nin Ahmet Yıldırım v. Türkiye (başvuru no.3111/10) davasıyla ilgili bugün verdiği henüz kesinleşmemiş¹ kararında, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi oybirliğiyle, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin **10. maddesinin (ifade özgürlüğü) ihlal edildiği** sonuca varmıştır.

Söz konusu dava, “Google Sites” yer sağlayıcısı kapsamında açılan ve Atatürk'ün anısına hakaret nedeniyle sahibinin ceza davasına konu olduğu bir internet sitesine erişimin engellenmesine dair verilen bir mahkeme kararıyla ilgilidir. Siteye erişimin engellenmesine ilişkin alınan bu tedbir, aynı zamanda “Google Sites” kapsamında açılan diğer tüm sitelere erişimin engellenmesine neden olmuştur.

Başlıca Olaylar

Başvuran Ahmet Yıldırım, 1983 doğumlu bir Türk vatandaşı olup, İstanbul'da ikamet etmektedir.

¹ Sözleşme'nin 43 ve 44. maddeleri hükümleri uyarınca, bu Daire kararı kesinleşmemiştir. Dava taraflarından her biri, kararın verildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde davanın Büyük Daire'ye gönderilmesini talep edebilir. Böyle bir durumda, beş yargıçtan oluşan bir kurul, davanın daha geniş bir incelemeyi gerektirip gerektirmediğini belirler. Gerektirdiği takdirde, dava Büyük Daire tarafından ele alınacak ve kesin karar verilecektir. Şayet gönderme talebi kabul edilmezse, Daire'nin kararı sunulan istemin reddedilmesi tarihinde kesinlik kazanacaktır. Bir karar kesinleştiğinde, infazını denetleyecek olan Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu'na gönderilir. İnfaz süreciyle ilgili ek bilgilere şu adresten erişilebilir: <http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/execution>.

Başvuran, akademik çalışmaları ile çeşitli alanlardaki yorumlarını yayınladığı “Google Sites” adlı yer sağlayıcısı durumunda bulunan internet sitesini kullanarak kurmuş olduğu bireysel bir internet sitesi sahibi ve yöneticisidir.

Denizli Sulh Ceza Mahkemesi 23 Haziran 2009 tarihinde, Atatürk’ün manevi hatırasına hakaret içerikli ifadelerin bulunduğu gerekçesiyle bir internet sitesi hakkında erişime engelleme kararı vermiştir. Bu karar, söz konusu sitenin sahibine karşı yürütülen ceza soruşturması çerçevesinde verilmiş olan bir tedbir kararı niteliği taşımaktadır.

Mahkemenin vermiş olduğu internete erişimin engellenmesi kararı, icrası için Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı’na (TİB) tebliğ edilmiştir. TİB kısa bir süre sonra, üçüncü şahısların sitelerinin yanı sıra başvuranın sitesinin de yer sağlayıcısı durumunda bulunan “Google Sites” adlı sitenin erişime engellenmesine neden olan mahkeme kararının alınması için ilgili mahkemeden daha önce vermiş olduğu kararı yeniden gözden geçirmesini talep etmiştir. TİB bu talebinin, ihtilaf konusu siteye erişimin engellenmesini sağlayacak tek teknik yol olduğunu zira sitenin sahibinin yurt dışında yaşadığını belirtmiştir.

TİB “Google Sites” isimli yer sağlayıcısı siteye erişimi tamamen engellemiş ve bu nedenle başvuran Yıldırım’ın kendi sitesine erişimi imkânsız hale gelmiştir. Başvuranın tüm itiraz girişimleri, mahkemenin verdiği internete erişimin engellenmesi kararı nedeniyle sonuçsuz kalmıştır.

Başvuran Yıldırım, ihtilaf konusu sitenin sahibi aleyhine yürütülen ceza soruşturması sonucunda, yurt dışında ikamet eden sanığın adres ve kimliğinin tespit edilememesi gerekçesiyle, bildiği kadarıyla, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilmesine rağmen, halen internet sitesine erişemediğini Nisan 2012 tarihli mektubuyla AİHM’e bildirmiştir.

Şikâyetler ve usul

Yıldırım, Sözleşme’nin 10. maddesine dayanarak (ifade özgürlüğü), ne kendisiyle ne de sahibi olduğu internet sitesiyle ilgisi olmayan bir ceza soruşturması çerçevesinde alınan tedbir kararı nedeniyle internet sitesine erişiminin mümkün olmadığından şikâyet

etmiştir. Bu karar neticesinde, haber, bilgi alma ve bilgi verme özgürlüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Başvuru 12 Ocak 2010 tarihinde AİHM'e sunulmuştur.

AİHM'in Kararı

Sözleşme'nin 10. maddesi:

Sözleşme'nin 10. maddesi, "herkesin" ifade özgürlüğü hakkını güvence altına alır ve sadece haber içeriklerini değil aynı zamanda bu haberlerin yayın araçlarını da ilgilendirmektedir.

AİHM, başvuranın sahibi olduğu siteye erişiminin engellenmesinin aslında, Atatürk'ün manevi hatırasına hakaret teşkil eden ifadelerin yer aldığı gerekçesiyle hakkında soruşturma yürütülen başka bir internet sitesinin sahibine karşı Denizli Sulh Ceza Mahkemesi tarafından verilen karardan kaynaklandığını gözlemlemektedir. Denizli Sulh Ceza Mahkemesi öncelikle, hakkında soruşturma yürütülen internet sitesi hakkında erişimin engellenmesi kararı vermiştir. Ancak bu tedbiri uygulamakla görevli idari makam (TİB), yerel mahkemeden, ihtilaf konusu site ile başvuranın sahibi olduğu sitenin yer sağlayıcısı olan "Google Sites"a erişimin tamamen engellenmesi yönünde bir karar vermesini talep etmiştir.

Mahkeme, ihtilaf konusu siteye erişimin engellenmesinin tek yolunun, "Google Sites"a erişimin tamamen engellenmesi olduğu kanaatine vararak, bu talebi haklı bulmuştur.

"Google Sites" ile başvuran Yıldırım'ın internet sitesinin bu soruşturmayla herhangi bir bağlantıları olmamasına rağmen, TİB, Denizli Sulh Ceza Mahkemesi'nin tedbir kararını uygulamak amacıyla bu sitelere de erişimi teknik olarak engellemiştir.

AİHM, internet sitesine erişimin tamamen yasaklanmasından bahsedilemeyeceğini, ancak bir kısıtlamanın söz konusu olduğunu kabul etmektedir. Bununla birlikte, internetin, haber alma-verme ve ifade özgürlüğü hakkının kullanılmasına yönelik olarak günümüzdeki başlıca araçlardan biri olması nedeniyle, sınırlamanın olabilecek sınırlı etkisi, internetin önemini azaltmamaktadır. Söz konusu tedbir, başvuranın ifade özgürlüğü hakkına kamu makamlarınca yapılan bir müdahale niteliğindedir. Benzer bir

müdahale şayet kanunla öngörülüyorsa, bir veya birçok meşru amaç taşıyorsa, aynı zamanda bu amaçlara ulaşmak için demokratik bir toplumda gerekli görüyorsa Sözleşme'nin 10. maddesini ihlaline sebep olmaktadır.

Oysa bir kanun uygulanacağı her kişinin bu yasa uyarınca davranışlarını uyarlamasına imkân verecek açıklıkta yazılması halinde öngörülebilir kabul edilecektir.

5651 sayılı Kanun gereğince hâkim, kullanılan ifadelerin içeriğinin suç teşkil edebileceğine dair şüphelerin varlığı halinde, ilgili internet sitelerinin erişime engellenmesine karar verebilmektedir. Ancak ne "Google Sites" ne de başvuran Yıldırım'ın sitesi adli soruşturmaya konu olmamıştır. 24 Haziran 2009 tarihli kararlar her ne kadar "Google Sites" isimli yer sağlayıcısı site kendi kapsamında açılan başka bir siteden sorumlu tutulmuşsa da, 5651 sayılı yasa uyarınca bu siteye genel bir erişim yasağı konulması söz konusu değildir.

İlgili kanun, "Google Sites" internet sitesi örneğinde olduğu gibi genel nitelikli erişime engelleme kararlarına izin vermediği gibi, dosya kapsamındaki hiçbir dokümanda, "Google Sites" isimli yer sağlayıcısına, bünyesinde illegal içeriğin bulunduğu başka bir siteyi barındırdığının bildirildiğini ve bu sitenin de hakkında ceza soruşturması yürütülen illegal içerikli internet sitesine ilişkin verilen tedbir kararına uymayı reddettiğini göstermemektedir. AİHM, kanunun, özel bir siteye erişimin engellenmesi yönünde alınan bir kararın icrası çerçevesinde, idari organ olan TİB'in geniş bir takdir payı kullanmasına imkân verdiğini gözlemlemektedir. Olay ve olgular, TİB'in sadece bir siteye ilişkin olarak alınan erişimin engellenmesi kararını kolaylıkla talep edebildiğini göstermektedir.

AİHM, bir bilgi kaynağına erişimin kısıtlanması kararının, sadece internete erişime ilişkin yasağa sınırlama getiren ve muhtemel bir kötüye kullanma durumuna karşı hukuki kontrol güvencesi sunan katı bir yasal çerçevede verildiği takdirde Sözleşme'yle uyumlu olduğunu hatırlatmaktadır. Ancak, Denizli Sulh Ceza Mahkemesi sadece soruşturma konusu siteyi bloke etmek için uygulanabilecek daha hafif nitelikli bir tedbir kararının varlığını araştırmaksızın TİB'in kendisine sunduğu talebe atıf yaparak, doğrudan "Google Sites" isimli yer sağlayıcısını tümünden erişime kapatmıştır. Mahkeme, aynı zamanda hâkimlerin, özellikle "Google Sites"a erişimin tamamen engellenmesi

gerekliliğini değerlendirerek, ihtilaf konusu olaydaki çeşitli yararlar arasındaki dengeyi araştırmaya çalışmadıklarını kaydetmektedir. AİHM, bu eksikliğin, “Google Sites” isimli yer sağlayıcısını tñmden erişime kapatılmasının yerindeliği hakkında hâkimlere değerlendirme zorunluluğu yüklemeyen ilgili kanundan kaynaklandığını belirtmektedir. Ayrıca hâkimlerin, böyle bir tedbirin, internette bulunan bilgilerin büyük çoğunluğuna erişimi engellediğini, dolayısıyla bu durumun internet kullanıcılarının haklarını olumsuz yönde ve doğrudan etkilediğini, buna bağlı olarak, bazı önemli etkilerinin de söz konusu olabileceğini dikkate almaları gerekirdi.

Oysa 5651 sayılı kanunun 8. maddesinin öngördüğü müdahale, Sözleşme’nin gerektirdiği öngörülebilirlik koşuluna cevap vermemektedir. Aynı zamanda, bu müdahale başvuranın demokratik bir toplumda hukukun üstünlüğünün gerektirdiği ölçüde yeterli bir korumaya sahip olmasına imkân vermemiştir. Diğer yandan, AİHM Sözleşme’nin 10. maddesinin 1. paragrafında düzenlenen, ifade özgürlüğü hakkının “ülke sınırları gözetilmeksizin” korunan bir hak olduğunu hatırlatmaktadır.

Söz konusu tedbir kararı, keyfi sonuçlar doğurmuştur. Ayrıca, siteye erişimin engellenmesine ilişkin hukuki kontrol, kötüye kullanma durumlarından kaçınmak amacıyla yeterli şartları taşımamaktadır. Sonuç olarak, Sözleşme’nin 10. maddesi ihlal edilmiştir.

Adil tazmin (41. madde)

AİHM, Türkiye’nin başvurana manevi tazminat olarak 7 500 Avro ve mahkeme masrafları için ise 1 000 Avro ödemesi gerektiğine karar vermiştir.

*Adalet Bakanlığı Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüęü İnsan Hakları Daire Başkanlığı tarafından Türkçeye tercüme edilmiş olup, gayri resmi tercümedir.